

POLITICKÝ A SOCIÁLNY ZÁPAS VÝCHODOSLOVENSKEHO ROL'NÍCTVA ZA REALIZÁCIU POZEMKOVEJ REFORMY V ROKOCH 1945 - 1947

Blažena Antalová

Skúmanie agrárnej a roľníckej otázky bolo a je permanentným predmetom záujmu historických ako aj historicko-právnych vied ako logický dôsledok dôležitosti formovania a upevňovania pozícií komunistickej strany na vidieku v období národnej a demokratickej revolúcie ako i v období jej prerastania do revolúcie socialistickej. Opierajúc sa o túto skutočnosť, považujeme riešenie danej problematiky v súčasnosti za frekventované, stupeň jej rozpracovania za vysoký. Vzhľadom na uvedené konštatujeme, že orientácia našej pozornosti na objasňovanie politických, ekonomických a sociálnych pomerov pred uzákonením návrhu osnov šiestich roľníckych zákonov pripravených Ministerstvom poľnohospodárstva (Ďurišove zákony)¹ a prijatím Hradeckého programu nemôže priniesť zásadné nové do riešenia predmetnej problematiky, preto sme orientovali pozornosť len na niektoré zvláštne a jedinečné momenty, ktoré predchádzali prijatiu spomínaných dokumentov na východnom Slovensku.

Obnovenie Československej - už nie ako buržoáznodemokratickej, ale na nových základoch vybudovanej ľudovodemokratickej - republiky, ktoré vyplynulo z víťazného ukončenia vojny v Európe a z víťazstva prvej etapy československej národodemokratickej revolúcie, malo za dôsledok podstatnú zmenu v triednomocenskom základe nášho štátu oproti obdobiu predmníchovskému.

Víťazným zavŕšením prvej etapy národnej a demokratickej revolúcie ako výslednice masovej, ľudovej aktivity bola nastolená revolučno-demokratická diktatúra tých spoločenských síl, ktoré sa revolúcie zúčastnili a do rúk ktorých prešla i moc v štáte.

Hegemóniu v revolučnom procese a tým i rozhodujúcu úlohu v novom štáte mala robotnícka trieda, ktorej veľkú väčšinu riadila a viedla komunistická strana. Priaznivé podmienky, vytvorené po oslobodení, dávali reálnu možnosť pre ďalší rozvoj revolúcie. Vzhľadom na to, že revolučno-demokratická diktatúra ľudu bola len javom dočasným, ďalší vývin sa mohol uberať dvoma smermi. Buď k diktatúre proletariátu alebo sa vrátiť späť, k reštaurácii buržoáznej moci.

Rozhodujúcim faktorom pre ďalší vývin bolo, či si robotnícka trieda ako najaktívnejší nositeľ novej, ľudovodemokratickej štátnosti udrží svoju hegemoniu aj v ďalšej, druhej etape národodemokratickej revolúcie a či jej avantgarda - komunistická strana dokáže rozhodujúcou mierou ovplyvniť ďalší demokratický vývin. To, že strana sa podieľala vo všetkých článkoch (okrem prezidenta) na štátnej a výkonnej moci, jej umožňovalo ovplyvňovať štátnu činnosť v procese ďalšieho rozvíjania revolúcie. V tomto zmysle sa teda komunistická strana stala závažným štátotvorným činiteľom a rozhodujúcim subjektívnym činiteľom ďalšieho demokratizačného procesu.

Konkrétna realita pritom ale jasne ukazovala, že i tie najdemokratickejšie výdobytky v politickej oblasti sa stanú neistými, pokiaľ nebudú mať príslušné dôsledky v ekonomickej, teda i v agrárnej oblasti. Práve problematika agrárnych premien sa z mnohých aspektov javila ako jedna z najzložitejších otázok, podmienených zložitou a protirečivou vnútropolitickou situáciou.

Z politických síl, existujúcich na našom území, to bola práve komunistická strana, ktorá sa stala ešte v období národnoslobodzovacieho boja autorkou hlboko revolučného programu demokratizácie verejného života a garantom sociálno-ekonomických, vrátane agrárnych premien.

Ich cieľom bolo definitívne a reálne oslobodenie slovenského roľníka a poľnohospodárskeho robotníka od vykorisťovania, zadlženosti, kultúrnej zaostalosti a nízkej úrovne výroby. Jadrom týchto premien bolo dôsledné uskutočnenie pozemkovej reformy, ktorá by likvidovala veľkostatkárske vlastníctvo základného výrobného prostriedku v poľnohospodárstve a dala ho do rúk tých vrstiev obyvateľstva, ktoré na ňom pracujú. Uzákonenie pozemkovej reformy (jej prvej etapy) na Slovensku predstavovalo nariadenie Predsedníctva Slovenskej národnej rady č. 4/1945 Zb. nar. SNR zo dňa 27. februára 1945 o konfiškácii a urýchlennom rozdelení pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa.²

Podľa § 1 nariadenia SNR č. 4/1945 Zb. sa s okamžitou platnosťou a bez náhrady konfiškoval pre účely pozemkovej reformy pôdohospodársky majetok na území Slovenska, ktorý bol vo vlastníctve osôb nemeckej národnosti, s výnimkou nemeckých antifasistov, ktorí sa zúčastnili protifasistického boja, pokiaľ ich majetok neprevyšoval výmeru 50 ha, ďalej majetok osôb maďarskej národnosti, ktorý 1. novembra 1938 nemeli československú štátnu príslušnosť, u ostatných osôb maďarskej národnosti len pokiaľ ich majetok presahoval výmeru 50 ha, ako aj majetok zradcov a nepriateľov slovenského národa akejkoľvek národnosti, teda i majetok fašistických prísluhovačov z radov statkárov českej a slovenskej národnosti. Z uvedeného vidieť diferencovaný prístup k obyvateľstvu maďarskej a nemeckej národnosti.

Z toho, že konfiškáčna norma vyňala spod konfiškácie majetok osôb cudzích národností, ktorí sa zúčastnili protifasistického boja vidieť, že jej tvorcí nemali v úmysle prejavíť voči občanom maďarskej a nemeckej národnosti nepriateľstvo, vyplývajúce zo šovinizmu, ale len zásadu, ako to zdôraznil M. Fal'an "potrestania vinníkov, zjavných a zakuklených fašistov a nepriateľov slovenského národa, irredentistov, nositeľov svätoštetfanskej myšlienky a šíriteľov náuk o menejcennosti Slovákov."³

Cudzí veľkostatkári, ktorí predstavovali zhruba 1 % všetkých podnikateľov v tomto regióne, vlastnili obrovský pôdohospodársky majetok, zisk z ktorého zneužívali na ciele a priori cudzie záujmom našich národov. Preto pre odstránenie živnej pôdy pre protifašistov a protinárodnú činnosť ako aj pre povzbudenie sebavedomia slovenského národa v tejto tak dôležitej a citlivej oblasti mala konfiškácia majetku cudzej šľachty, vzhľadom na perspektívu prerodu zaostalého agrárneho Slovenska ako i jeho sociálnu štruktúru, veľký význam.

Nesporným pozitívom príslušných právnych predpisov je skutočnosť, že skonfiškovaná pôda mala byť pridelená slovenskému chudobnému roľníctvu a to prednostne osobám, ktoré sa zúčastnili národnoslobodzovacieho boja. Skutočnosť, že začiatok prvej etapy pozemkovej reformy spadol ešte do obdobia vojny, ktorá konkrétne,

predovšetkým v realite východného Slovenska, priniesla ďalšie zníženie životnej úrovne jeho obyvateľstva, poznamenala jej právnu úpravu ďalším dôležitým prvkom - čo je tiež pozitívum - zakotvením prednostného práva na prídely pôdy osobám, najviac postihnutým vojnovými udalosťami.

Pri výpočte jej kladov nemožno nevyzdvihnúť zafixovanie realizácie pozemkovej reformy na novej, demokratickej báze, čo v praxi znamenalo - a to bolo zásadné novum - jej uskutočňovania prostredníctvom roľníckych komisií, volených oprávnenými uchádzačmi, čiže prostredníctvom subjektu, ktorého sa bytostne dotýkala.

Ustanovenia nariadenia Predsedníctva Slovenskej národnej rady č. 4/1945 Zb. nar. SNR boli necelá dva mesiace po jeho prijatí prevzaté do Košického vládneho programu a tým programovo rozšírené na celé územie republiky. Stalo sa tak ustanovením jeho XI hlavy, kde sa okrem iného hovorí: "Vychádzajúc v ústrety volaniu českých a slovenských roľníkov a bezzemkov po dôslednom prevedení pozemkovej reformy víta vláda konfiškáciu pôdy nepriateľov a zradcov, ktorú uskutočňuje Slovenská národná rada a jej rozdelenie medzi drobný poľnohospodársky ľud, vláda rozšíri podobné opatrenia na celé územie republiky...."⁴

Keďže komunistická strana pri tvorbe svojho agrárneho programu a politiky vo vzťahu k roľníctvu mala na zreteli jednu z kľúčových otázok, od ktorej záviselo ďalšie obdobie prerastania národnodemokratickej revolúcie do revolúcie socialistickej, a to nevyhnutnosť získania roľníckych mas na stranu robotníckej triedy v jej boji proti buržoázii, dôsledne prebojovala postuláty hospodárskych dôsledkov národnodemokratickej revolúcie, zakotvené v Košickom vládnom programe.

Veľkú pozornosť celému komplexu problémov ďalšieho vývoja republiky venoval aj VIII. zjazd KSČ, ktorý sa konal v dňoch 28.-31.3. 1946 v Prahe. Výsledkom tohto rozboru bolo vytýčenie novej strategickej línie ako základného predpokladu úspešného vedenia širokých ľudových mas ako aj rozbor taktických úloh vzhľadom na analýzu konkrétnej historickej situácie, najmä na blížiac sa voľby do Ústavodarného národného zhromaždenia. Vychádzajúc z toho, že robotnícka trieda bola hegemonom aj v ďalšej etape revolúcie, že buržoázia zvädzala ústupové boje, bola línia VIII. zjazdu tvorivou aplikáciou skúsenosti sovietskych komunistov a leninskej teórie o pokojnom prerastaní revolúcie buržoáznodemokratickej v socialisticкую, v našom prípade o pokojnom prerastaní národnodemokratickej revolúcie do revolúcie socialistickej.

"Rozhodujúca súčasť strategickej línie je určená pomerom revolučnej strany k jednotlivým triedam spoločnosti. Základom bol triedny zväzok robotníckej triedy s roľníckymi masami a dočasné spojenectvo s Benešovým krídlom buržoázie. Toto široké triedne zoskupenie malo svoj výraz v Národnom fronte, ktorý bol chápaný ako triedny zväzok všetkých protifašistických síl, odhodlaných budovať a vytvárať nový štát."⁵

Správnosť taktiky komunistickej strany overili a jednoznačne potvrdili už májové voľby r. 1946. Komunistická strana získala 38 % hlasov a tak v celoštátnom meradle získala víťazstvo.

Bojom komunistickej strany za zvýšenie životnej úrovne obyvateľstva a ďalšie prehĺbenie národnodemokratickej revolúcie bolo aj prijatie Budovatelského programu tretej vlády Národného frontu, následne schvátené stelesnenom v zákone č. 192/1946 Zb. o dvojročnom hospodárskom pláne z 29. októbra 1946, Uvedený zákon už v svojej prvej

časti stanovil úlohu: "V poľnohospodárstve dosiahnuť koncom roka 1948 predvojnovú úroveň výroby."⁶

Na to, že úlohy stanovené dvojročnicou, nemajú byť iba fikciou a "... dvojročný plán nesmie zostať šedivou teóriou ako mnohé plány v minulosti, ale musí sa stať živou skutočnosťou"⁷ upozornil v januári 1946 na roľníckej konferencii jeden z popredných odborníkov na roľnícku problematiku S.Faltan. Vo svojom prejave upozornil i na skutočnosť, že aj v dvojročnom pláne je roľník základným výrobným činiteľom, preto jeho záujmy a požiadavky bude strana i v ďalšom období rešpektovať a za ne bojovať.

Na Slovensku bola v porovnaní s českými krajinami špecifická situácia. Pri posudzovaní stratégie a taktiky Komunistickej strany Slovenska pri riešení revolučných úloh treba vychádzať z objektívnej situácie na Slovensku. V jej rámci bola dôležitá skutočnosť, že značná časť obyvateľstva ešte dôverovala predstaviteľom buržoáznych strán a tieto strany podporovala. V slovenských podmienkach, kde bol vidiek (tj. väčšina obyvateľstva - ako ďalej uvedieme) v období predmníchovskej republiky a počas Slovenského štátu doménou Hlinkovej slovenskej ľudovej strany a strany agrárnej a kde toto dedičstvo prevzala strana Demokratická, nemožno nebrať do úvahy vplyv tejto strany na ďalší vývin hospodárskych a politických udalostí. O silných pozíciách Demokratickej strany svedčia aj výsledky volieb, kde získala cez 60 % hlasov a stala sa tak najmohutnejšou stranou na Slovensku.

Volebné víťazstvo Demokratickej strany na Slovensku bolo teda podmienené celkovou politickou situáciou na Slovensku, jeho sociálno-ekonomickou štruktúrou ako aj silnou religiozitou slovenskej dediny.⁸ Vzhľadom na objektívny stav a úroveň hospodárstva na Slovensku v dôsledku málo rozvinutého priemyslu - sociálno-ekonomickú základňu Slovenska tvorili predovšetkým roľníci. Kým podľa posledného predvojnového sčítania ľudu v poľnohospodárstve pracovalo na Slovensku až 57,4 % obyvateľstva - v Čechách len 24,06 % obyvateľstva; priemysel zamestnával v Čechách 41,78 % obyvateľstva - na východnom Slovensku ako v najzaostalejšej časti Slovenska to bolo len 16,5 % obyvateľstva.⁹

Výstavba nových priemyselných komplexov v českom pohraničí počas vojny tieto disproporcie ešte umocnila. Podľa údajov z roku 1946 v nejzaostalejšej časti východného Slovenska - v jeho severovýchodnej oblasti - sa prácou v poľnohospodárstve zaoberalo až 71,9 % obyvateľstva, kým pracovnú príležitosť v priemysle a živnostiach malo len 10,3 % obyvateľstva.¹⁰ K prvému januáru 1947 pracovalo na východnom Slovensku v priemysle len 3079 osôb,¹¹ ostatní sa zaoberali poľnohospodárstvom.

Vysoké percentuálne nastúpenie roľníckeho obyvateľstva, ktoré v tomto období ešte dôverovalo predstaviteľom Demokratickej strany, jej v májových voľbách 1946 odovzdalo svoj hlas a tak ju povýšilo na čelné miesto v politickej diania na Slovensku.

Vzhľadom k tomu, že komunistická strana mala skúsenosti z realizácie prvej pozemkovej reformy, ktorá napriek tomu, že práce na nej trvali dlhé roky, zostala nedokončená, konfiškačná norma už svojím prvým paragrafom, ktorý plne vyjadruje jej podstatu a obsah ("s okamžitou platnosťou a bez náhrady sa konfiškuje...") vytýčila rýchle tempo uskutočňovania novej pozemkovej reformy. "Slovenské roľníctvo, poučené z dvoch pozemkových reforiem, nepripustí, aby tretia pozemková reforma nebola rýchle a dôsledne urobená. Je to tak sociálny ako i nacionálny záujem Slovenska"¹² - bolo

podčiarknuté aj v Rezolúcii o pozemkovej reforme, prijatej na košickej konferencii KSS 1. marca 1945.

Napriek takto fixovaným ustanoveniam silné pozície Demokratickej strany na Slovensku jej umožňovali podstatným spôsobom vplývať na agrárne premeny a s nimi súvisiaci spôsob realizácie pozemkovej reformy. Na rozdiel od českých krajín, kde na čele rezortu pôdohospodárstva a pozemkovej reformy stál komunistický predstaviteľ, na Slovensku tento rezort ovládala Demokratická strana (na čele s povereníkom pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu Kvetkom), ktorá sa s konečnou realizáciou pozemkovej reformy neponáhľala, ba práve naopak, pri jej uskutočňovaní naväzovala na prax a metódy agrárnej strany z obdobia buržoáznej republiky.¹³

Poprední činitelia Demokratickej strany ako ochrancovia domácich, ale i cudzích veľkostatkárskych elementov hľadali medzi riadkami už platných ustanovení o pozemkovej reforme rôzne medzery a podnikali stále nové intrigy a pokusy obráť slovenskú dedinu o jej prirodzené práva. Slovenská politická reakcia - poučovaná zhora svojimi predstaviteľmi v Povereníctve pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu neustálymi pokusmi o oddialenie jednotlivých fáz konfiškačného a pridelového pokračovania, rozbíjaním právoplatne oprávnenými uchádzačmi zvolených miestnych roľníckych komisií¹⁴ a ich nahradzovaním novými komisiami, rôznymi podvodmi s dokladmi o štátnom občianstve ako aj celkovou svojou demagogickou politikou vytvárala na vidieku chaos a nespokojnosť roľníkov s dovtedajším priebehom pozemkovej reformy.

Už v roku 1945 predseda Okresného národného výboru v Michalovciach, komunista Andrej Kras na zasadnutí pléna ONV vo svojom referáte o priebehu pozemkovej reformy kritizoval skutočnosť, že pozemková reforma sa v dôsledku rôznych buržoáznych intríg neprevádzala podľa platných právnych predpisov,¹⁵ pričom takáto prax pri uskutočňovaní pozemkovej reformy poznamenala aj priebeh jej celej prvej etapy a to nielen v Michalovciach, ale i v iných okresoch východného Slovenska.

Dňa 10. apríla 1947 rada ONV v Košiciach skonštatovala, že z viacerých obcí okresu došli sťažnosti na zmeny miestnych roľníckych komisií, ktoré sa po obciach reorganizovali podľa ľubovôle jednotlivcov, resp. určitých záujmových skupín a nie v zmysle príslušných smerníc o pozemkovej reforme.¹⁶

Jednou z nich bola aj sťažnosť pätnástich bývalých deputátnikov proti znovuzvolenej roľníckej komisii v Šemši, ktorá z majetku bývalého veľkostatkára Ladislava Šemšeyho vo výmere 160 k.j. pridelovala deputátom pôdu len v minimálnej výmere, pričom ale poskytovala prídely aj osobám podľa právnych predpisov na prídely neprávneným. Obvodný úrad národného výboru v Malej Lde po prešetrení podal návrh na prerozdelenie prídely za prítomnosti vedúceho úradníka, prípadne iných členov expozitúry Povereníctva pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu v Košiciach.¹⁷

Zásah do úspešného priebehu pozemkovej reformy zmenou pôvodne zvolenej roľníckej komisie možno dokumentovať aj postupom Okresného národného výboru v bývalom giraltovskom okrese. Jeden z dvadsiatich veľkostatkov tohto okresu bol veľkostatok maďarského grófa Bessefyho v obci Koprivnica. V súlade s nariadením Predsedníctva SNR (č.4) 1945 Zb. nar. SNR o konfiškovaní a urýchlennom rozdelení pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa bol tento veľkostatok skonfiškovaný, rozparcelovaný a pridelený oprávneným uchádzačom, ktorí na ňom hneď začali pracovať.

Na zásah predsedu ONV v Giraltovcích bola pôvodná miestna roľnícka komisia, ktorá pridel previedla, zrušená a nahradená novovytvorenou roľníckou komisiou. Týmto neoprávneným zásahom funkcionára národného výboru bolo podstatnou mierou zmenené zloženie roľníckej komisie. Kým pôvodná miestna roľnícka komisia pozostávala zo siedmich deputátov a troch sezónnych robotníkov, ktorých si na spoločnej schôdzi zvolili oprávnení uchádzači o pôdu, zloženie novej roľníckej komisie nezodpovedalo, ba priam bolo v rozpore s ustanovením § 8 spomínaného nariadenia Predsedníctva SNR, ktoré jasne stanovilo, že miestnu roľnícku komisiu si volia oprávnení uchádzači (tedy nie funkcionári národných výborov, či predstavitelia politických strán). V 10-člennej novej komisii boli zastúpení len traja maloroľníci, ostatní siedmi členovia (1 obchodník, ostatní už predtým vlatnili 9-20 katastrálnych jutár¹⁸ pôdy)¹⁹ neboli podľa ustanovenia nariadenia Predsedníctva SNR oprávnení zastávať túto funkciu. Postup predsedu ONV v Giraltovcích bol teda protizákonný.

Podobne postupoval i Okresný národný výbor v Starej Lubovni, keď podporoval záujmy zradcovského poľského grófa Jána Zamoryského, ktorý v obci Podsadka vlastnil 171 k.j. pôdy, kým 386 obyvateľov tejto obce, existenčne odkázaných na pôdu, vlastnilo len 30 k.j., z toho len 10 k.j. ornej pôdy. Veľkostatek grófa Zamoryského bol podľa konfiškačného nariadenia určený pre účely pozemkovej reformy, okresný národný výbor však s parceláciou nesúhlasil. Proti takémuto postupu národného výboru, ktorý hájil záujmy cudzích veľkostatkárskych živlov proti záujmom domáceho slovenského ľudu obyvatelia obce Podsadka protestovali a poslali na Poverníctvo pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu rezolúciu, podpísanú predsedom MNV, JSSSR, MO KSS, podpísanú dokonca aj zástupcom Demokratickej strany v tejto obci. Podpis zástupcu Demokratickej strany bol dôkazom, že radoví členovia tejto strany už pochopili, že politika ich čelných predstaviteľov nemá nič spoločné se skutočnou demokraciou.²⁰

Okrem zjavných prípadov porušenia zákonnosti (zrušenie miestnych roľníckych komisií, zakázanie parcelácie, obsadenie roľníckej komisie neoprávnenými členmi...) deštruktívne elementy Demokratickej strany používali aj iné metódy na obídienie ustanovení konfiškačných noriem. Môžeme k nim radiť rôzne mschinácie s "bumuškami" - ako bolo vyrábanie falošných osvedčení, vybavovanie fingovaného štátneho občianstva, strata dôležitých dokumentov apod.

Podvodu so zmenou štátneho občianstva se dopustil predseda miestneho národného výboru (člen DS) v Spišskom Hrušove. V danej obci vlastnila maďarská grófka Mariassyová kaštieľ, ktorý podľa nariadenia Predsedníctva SNR z 27. februára 1945 spadal pod konfiškáciu a jeho priestory mali byť podľa rozhodnutia príslušných orgánov využité na zriadenie meštianskej školy. Predseda MNV však nebral do úvahy rozhodnutie našich orgánov ani potrebu vzdelávania slovenských detí, ale v úsilí zabrániť konfiškácii kaštieľa svojej priateľky, hľadal cestičky ako urobiť z Maďarky nemaďarku.²¹ Spomínaný postup nás oprávňuje k názoru, že takýto predseda nebol mravne ani ideovo-politicky vyspelý na to, aby mohol zastávať funkciu v tak dôležitom orgáne štátnej moci ako je národný výbor, pretože jeho zjavne negatívny vzťah k ľudovej moci a ľudovodemokratickému zriadeniu ho k tomu neoprávňoval. Podobné prípady falšovania rôznych osvedčení, označujúcich cudzie protislovenské živly za "československých vlastencov" sa vyskytli i v Kračunovciach, v Kukovej v okrese Giraltovec²² ako i v niektorých ďalších obciach a okresoch východného Slovenska.

V prípadoch, kde bolo zrejmé, že konfiškácii sa iným spôsobom nedá vyhnúť, došlo zásluhou zástupcov Demokratickej strany k zámernej strate dôležitých dokumentov, ako tomu bolo v prípade maďarskej grófsky Tormovej v Nižnej Rybnici. Aby sa vyhla momentálnej konfiškácii a aby sa časová hranica parcelácie posunula až do obdobia odlivu revolučnej vlny "pričialivý" člen Okresného národného výboru stratil dokumentáciu, potrebnú pre zobrať grófskinho majetku.²³

Všetky tieto obštrukcie Demokratickej strany, i keď vyjadrené v rôznych formách mali niečo spoločné: nerešpektovanie výnosov Ministerstva pôdohospodárstva, nariadení Slovenskej národnej rady; záujem na oddialení realizácie konfiškačného a prídellového pokračovania pozemkovej reformy a tým i ignoráciu výdobytkov Slovenského národného povstania, národnej a demokratickej revolúcie a novej ľudovodemokratickej moci.

Na adresu takýchto politických praktík buržoázie predseda Zboru povereníkov Gustáv Husák na celoslovenskej porade roľníkov v Bratislavskej Redute dňa 14. novembra 1947 pred vyše 2550 roľníkmi povedal: "Keď je roľníkov, úradníkov a robotníkov 95 % v našom národe, to znamená, že sa to má cítiť v každom podnikaní, ktoré sa v našej republike robí ... bolo až hanba ako vyťahovaťi panskí politici z aktoviek spisy na ochranu statkára"²⁴

A tak kým na jednej strane komunistická strana ovplyvňovala chod spoločenského života presadzovaním právneho zakotvenia demokratických požiadaviek a bojovala za ich dôslednú realizáciu, buržoázia na druhej strane sabotovaním realizácie spomínaných opatrení sa dostávala v očiach širokej verejnosti do pozície retardačného činiteľa.

Súčasťou prerastania národnodemokratickej revolúcie do revolúcie socialistickej muselo byť teda aj následné odhalenie skutočných zámerov buržoázie, čo v konkrétnej situácii znamenalo posilnenie pokrokových síl, ktoré bojovali za úspešné dovŕšenie revolúcie. Práve pri uskutočňovaní tohoto cieľa sa masy mohli najlepšie učiť na vlastných skúsenostiach.

Z vlastných skúseností počas celého obdobia prerastania národnodemokratickej revolúcie poznávali roľnícke masy, za čie záujmy bojujú komunisti a čie záujmy chráni Demokratická strana. Už sme spomínali radikálny zásah do pozemkového vlastníctva, vyplývajúci z nariadenia Predsedníctva SNR č. 4/1945 Zb. nar. SNR a jeho následných novelizácií, ako aj z Košického vládneho programu, ktoré fixovali konfiškáciu a aj rozdelenie skonfiškovanej pôdy medzi drobných roľníkov. Napriek obštrukciám buržoázie presadila komunistická strana triednu zásadu rozdeľovania konfiškovanej pôdy roľníctvu v takej výmere, ktorá bola v prospech bezzemkov i malých roľníkov.

Pravda, konfiškácia a rozdelenie konfiškovanej pôdy v zmysle doťerajšej právnej úpravy boli len prvými krokmi demokratizácie v oblasti riešenia agrárnej otázky.

Bolo jasné, že ak má ísť revolúcia do hĺbky, nutne sa musí aj naďalej rozvíjať po línii dôsledne demokratických premien maximálnou aktivizáciou pracujúcich mäs. Významným stupňom na tejto ceste bola platforma komunistickej strany a jej roľnícky program, sformulovaný v návrhoch tzv. Ďurišových zákonov na jeseň 1946.

Všetky tieto predmetné návrhy osnov zákonov se podstatnou mierou dotýkali zásahov do šiestich najdôležitejších sektorov poľnohospodárskeho života: pozemkovej reformy, komasácie,²⁵ vlastníckeho práva k pôde, dedičského práva, poľovného práva a poľnohospodárskej výroby.

Ešte 13. júna 1946 Sekcia "B" Povereníctva pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu prípisom č. 25526/46-I/B²⁶ poverila okresné národné výbory prešetrením a pripravením zoznamov poľnohospodárskych majetkov, podliehajúcich konfiškácii podľa nariadenia Slovenskej národnej rady č. 104/1945 Zb., nar. SNR v znení nariadenia č. 64/1946 Zb. nar. SNR, ktoré do toho času neboli skonfiškované. Vzhľadom na to, že prešetrením sa zistil nedostatok pôdy, spadajúcej pre účely pozemkovej reformy v zmysle uvedených právnych predpisov, rozhodne najdôležitejším z Ďurišových návrhov zákonov bola osnova zákona o revízii buržoáznej pozemkovej reformy z obdobia predmníchovskej republiky,²⁷ ktorá zároveň poskytovala reálnu možnosť "ďalšieho rozšírenia pôdneho fondu pozemkovej reformy.

Cieľom zákona o revízii pozemkovej reformy malo byť zrevidovanie tých prípadov, kde majetky, ktoré spadali pod zábor v rámci prvej pozemkovej reformy, boli neoprávnene vrátené, resp. ponechané pôvodným majiteľom, čo v slovenských podmienkach predstavovalo asi 700 000 ha pôdy²⁸ ako i zrevidovanie prípadov, kde zabratá pôda bola za minimálnu náhradu pridelená formou zvyškových statkov politickým predákom agrárnej strany. Takejto pôdy bolo na Slovensku asi 60 000 ha.²⁹ Ďalších 119 000 ha³⁰ slovenskej pôdy, ktorá mala tvoriť predmet revízie bola pôda cirkevná, ktorá počas prvej pozemkovej reformy zostala nedotknutá.

Cieľom osnovy zákona o revízii buržoáznej pozemkovej reformy bolo teda zabratie pôdy, ktorá v období predmníchovskej republiky neoprávnene zostala v rukách cudzích, ale aj českých a slovenských veľkostatkárov, a to bez ohľadu na ich politickú činnosť počas vojny, resp. zabratie pôdy, ktorá sa protizákonne dostala do rúk nerolníckych zvyškárov a jej odovzdania do rúk bezzemkov a roľníkov prostredníctvom miestnych a okresných roľníckych komisií v riadnom prídellovom pokračovaní. Takto navrhovaný zákon šiel teda jasne po triednej línii.

Prioritný význam pre slovenského roľníka mala i osnova návrhu zákona o zakníbovaní prídellov zo skonfiškovaného a iného pôdohospodárskeho majetku a o zabezpečení úhrad za pridelený majetok. Kým v českých krajinách mali už na začiatku roku 1947 skoro všetci prídelci na pridelenú pôdu vlastnícke dekréty, na východnom Slovensku, hoci sa tu s parceláciou začalo najskôr, Povereníctvo pre pôdohospodársku a pozemkovú reformu k vydávaniu vlastníckych dekrétov (okrem niektorých výnimiek) ani neprišlo.

Revolučný tlak východoslovenského roľníctva za požiadavku pridelenia pôdy do vlastníctva našiel svoj výraz v početných delegáciách roľníkov na okresné národné výbory a iné príslušné orgány, kde kritizovali dovtedajšiu činnosť Povereníctva pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu a žiadali vydanie vlastníckych dekrétov. Jedna z delegácií prišla dňa 15. novembra 1947 s požiadavkou uplatnenia svojich práv na Okresný národný výbor v Košiciach, za jeho podpredsedom, komunistom Bohdanovským. Zástupcovia Demokratickej strany v košickom ONV však označili domáhanie sa vlastníckych dekrétov len "ako zámienku na osočovanie istých činiteľov,"³¹ zavolali na roľnícku delegáciu národnú bezpečnosť a v rade ONV ostro vystúpili proti podpredsedovi Bohdanovskému za jeho prijatie "nikým nevolaných a nezmocnených"³² delegácií. Podpredseda Bohdanovský reagoval na kritiku v rade ONV pripomienkou, že "... už tri roky sa prevádza pozemková reforma a niet v nej poriadku. Preto oprávnene prišli zainteresované osoby za mnou ako k podpredsedovi ONV, aby sa okres telefonicky

dožadoval toho, aby na čele Povereníctva pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu bol postavený človek, ktorý má pochopenie pre vec a chce ju vyriešiť Národná bezpečnosť bola zavolaná na ľudí, ktorí sa domáhajú svojich práv a protizákonne boli zaistenné isté osoby. My, ktorí sme bojovali za republiku, vyprosujeme si, že nemáme právo hovoriť k veci Nevytýkajme si vzájomne, ale pracujme spolu pre blaho všetkých....³³

Buržoázna reakcia však naďalej marila výkon pozemkovej reformy. Štírením provokačných správ o tom, že komunisti i tak odoberú prídelcom pridelenú pôdu, vzbudzovala na slovanskej dedine neistotu a prejavy nespokojnosti s takýmto právnym stavom. Zaknihovaním pôdohospodárskych usadlostí sa malo definitívne nadobudnúť vlastnícke právo k prideleným majetkom, čo teda v konečnom dôsledku malo znamenať zabezpečenie právnej istoty prídelcov.

Začiatkom roku 1947 na celej pôdohospodárskej výrobnnej ploche republiky bolo obhospodarovaných asi 33 miliónov parciel s priemernou veľkosťou 24 árov.³⁴ Na odstránenie tejto roztrieštenosti pomocou komasácie a na perspektívne budovanie moderného a racionálneho hospodárenia pamätal návrh osnovy tzv. scel'ovacieho zákona.

V ďalších návrhoch svojich zákonov sledovala komunistická strana vytvorenie sebestačných pôdohospodárskych celkov, zabezpečenie riadnej výživy obyvateľstva ako aj odstránenie diskriminácie roľníckeho ľudu.

Všetkých šesť základných osnov Ďurišových zákonov malo jeden spoločný cieľ: zúčtovať a skoncovať so zvyškami starej, nespravodlivej, roľníctvu škodlivej politiky bývalej agrárnej strany, ktorá v minulosti svojim liberalisticko-kapitalistickým hospodárením spôsobila roľníctvu mnoho ťažkostí. Každý z týchto návrhov stelesňoval snahu komunistickej strany naše poľnohospodárstvo presadzovaním zásady "Pôda patrí tým, čo na nej pracujú" opravdu zľudovať a zvýšiť životnú úroveň nášho roľníckeho ľudu.

Takto sformulované návrhy bytostne dôležitých otázok roľníctva ešte nikdy v histórii našich národov neboli tak presne a konkrétne sformulované, ako to urobil komunistický minister pôdohospodárstva Ďuriš. Keďže návrhy predmetných zákonov sa týkali výlučne roľníctva, minister vyzval k diskusii k tejto problematike i širokú verejnosť: "Ešte nikdy v dejinách sa roľnícké zákony tak netvorili, aby o nich rozhodovali samotní roľníci"³⁵ - takto hodnotili túto pozitívnu črtu spôsobu tvorby zákonov roľníci v dennej tlači.

Komunistická strana Slovenska, v súlade s uznesením ÚV KSS zo dňa 16.-17.12. 1946 začala organizovať verejné shromaždenia, akcie "Hovory s roľníkmi," na ktorých oboznamovala roľníkov s podstatou a cieľom Ďurišových zákonov. V priebehu januára 1947 prebehli takéto akcie v 46 obciach košického okresu, v 18 obciach gelnického okresu, v 30 obciach bývalého okresu Kráľovský Chlmec³⁶ a v ďalších obciach východného Slovenska. Ich dôsledkom bolo prijímanie súhlasných rezolúcií, s akcentovaním požiadavky uvedenia predložených návrhov do života.

O tom, že nielen komunistickí roľníci videli prospešnosť celej akcie, svedčí prípad z Vyšnej Hutky. Hoci išlo o obec prevažne komunistickú (zo 195 voličov odovzdalo v májových voľbách komunistickej strane svoj hlas 102 voličov, Demokratickej strane 86 voličov), na súhlasnej rezolúcii medzi 107 podpismi boli aj podpisy členov Demokratickej strany.³⁷

Do konca februára 1947 dostalo Ministerstvo pôdohospodárstva len zo Slovenska viac ako 4550 súhlasných rezolúcií.³⁸ Aby buržoázna protikomunistická propaganda nepodrávala rastúcu autoritu komunistickej strany vyhlasovaním o "vymýšľaní si" vysokého počtu súhlasných prejavov, Ministerstvo pôdohospodárstva dennou tlačou priebežne informovalo širokú verejnosť o nových rezolúciách prichádzajúcich na Ministerstvo pôdohospodárstva s konkrétnym uvedením názvov obcí, ktoré tieto rezolúcie zaslali.

Pravda, nie všetky rezolúcie smerovali k podpore politiky komunistickej strany. Miestami na vidieku vzrastala neistota. Zásluhu na tom možno pripísať rôznym štvavým žvlom, ktoré šírením neopodstatnených správ o tom, že komasácia a mechanizácia sú len prvými krokmi k zriaďovaniu kolchozov, podbúravalí dôveru roľníctva k presadzovaným návrhom zákonov. Zárukou, že išlo o celkom neoprávnený "poplach" a že komunistická strana vôbec nemala na mysli zriaďovanie kolchozov bol aj jeden z navrhovaných zákonov - o zaknihovaní prídeltov, ktorý tým, že mal zákonne podchytiť odovzdanie prídeltu do vlastníckeho práva a toto právo aj zaknihovať, jasne dokazoval neodôvodnené obavy roľníctva zo zakladania kolchozov. O tom, že roľníci v konečnom dôsledku pochopili podstatu tohto zákona, svedčí aj skutočnosť, že do konca februára 1947 prišli na Ministerstvo pôdohospodárstva len tri nesúhlasné rezolúcie z východného Slovenska. Konkrétne ide o obce Hermanovce a Kriviany zo sabinovského okresu a o obec Brekov z okresu Humenné.³⁹

Ako odozvu na množstvo súhlasných rezolúcií rozšírilo Povereníctvo pre pôdohospodárstvo a pozemkovú reformu, prostredníctvom svojich sekretárov, ktorí k roľníctvu a k jeho práci nemali žiadny vzťah, rozsiahlu propagandu. Ako prostriedok na rozpútanie kampane protiďurišovskej politiky využívali buržoázni činitelia svoju periodickú tlač, ako noviny Demokrat a Čas a rôzne tajné obežníky, rozposielané do jednotlivých obcí predsedom miestnych organizácií Demokratickej strany. Pre ilustráciu jeden z takýchto obežníkov uvádzame "obežník č. 10/47 Dôverne 1947".

Vážený pán predseda,

snáď už viete, že od určitého času KSS robí veľkú podpisovú akciu za Ďurišové zákony. To je ich známa taktika, keď sa nedá zákon presadiť v parlamente, tak to chcú spraviť tzv. "vôľou ľudu" ... Podpisy lákajú najrôznejším spôsobom. Preto Vás varujeme a upozorňujeme, aby ste sa vystríhali podpisovaniu⁴⁰

Buržoázni agitátori sa však nezastavili len pri taktike kritizovania činnosti komunistov, ale na dosiahnutie svojho cieľa - v zmysle hesla "Účel svätí prostriedky" - využívali a fyzické násilie otvorený teror. Takýto prípad sa stal pri Košiciach v obci Nadošť, kde sa roľníci dobrovoľne rozhodli zaslať ministerstvu pôdohospodárstva súhlasnú rezolúciu ako prejav podpory Ďurišových zákonov. Do domu predsedu miestnej organizácie KSS Štvartáka vtrhli predstavitelia "demokratického pokroku" a hrozbami fyzického násillia chceli donútiť manželku predsedu MO KSS, aby im vydala rezolúciu. Keď zastrašovanie nemalo účinok, "opodstatnenosť" svojich vyhrážok dokázali títo občania dvoma ručnými granátmi, ktoré v noci hodili do bytu Štvartákovcov.⁴¹

Tento prípad svedčí o tom, že aj v nových pomeroch demokratická strana realizovala praktiky starej, predmníchovskej buržoáznej politiky, zamerané na ochranu privilegovaných tried, proti záujmom pracujúceho ľudu. Odhaľovanie takýchto praktík radovými členmi Demokratickej strany viedlo k odklonu roľníkov od svojich predstavi-

tel'ov a k ich postupnému prechodu do radov tej strany, ktorá bojovala za ich hospodárske záujmy a tieto záujmy vo svojom agrárnom programe aj presadzovala.

Prax vtedajšieho obdobia teda jasne ukázala, aký obrovský význam má boj za hospodárske požiadavky pracujúcich, v tomto prípade roľníctva.

Zjavná sabotáž pozemkovej reformy, ktorú uskutočňovalo Povereníctvo pôdohospodárstva pre pozemkovú reformu, vedené predstaviteľom Demokratickej strany Kvetkom, ako aj už spomínaný nedemokratický, až trestný postup jej ďalších čelných predstaviteľov pri podpísovaní rezolúcií za prijatie Ďurišových zákonov viedli pochopiteľne k nevyhnutnému odklonu od politiky tejto strany, a to nielen u radových členov, ale aj u jej funkcionárov.

Pre ilustráciu uvedieme markantný prípad, ktorý se stal začiatkom roku 1947 v Roľovej Hute, okres Gelnica. Práve táto obec získala v májových voľbách pre Demokratickú stranu najviac hlasov v rámci gelnického okresu. Vysoký demokratický predák a zakladateľ Demokratickej strany v margecanskej doline spolu s ostatnými členmi, nespokojnými s činnosťou miestneho národného výboru, obsadeného demokratickými zástupcami, opustili na znak protestu Demokratickú stranu a pričínili se tak o jej rozklad a silnú morálnu a politickú porážku.⁴² Z ďalšej obce gelnického okresu, z Jakloviec, v marci 1947 prestúpilo 25 demokratov do komunistickej strany, čím posilnili MO KSS na 130 členov, kým v Demokratickej strane zostalo iba 20 členov.⁴³

V zložení politických strán na Slovensku dochádza teda v roku 1947 k rapídnyim zmenám. Na konto Demokratickej strany v tomto období prezident Beneš v jednom zo svojich verejných vystúpení dňa 13.2. 1947 povedal: "Keď najväčšia strana nevie viesť svojich voličov, tým menej je schopná dať spoločný program všetkým stranám Slovenska a naprosto nestačí na vedenie slovenského národa."⁴⁴

Kým na jednej strane dochádzalo k oslabeniu pozície Demokratickej strany, na druhej strane vplyv komunistickej strany na slovenskej dedine neustále stúpal. Počet prihlášok do komunistickej strany zo dňa na deň rástol. Len v košickej oblasti v priebehu januára 1947 vzrástol počet členov strany o 189 nových členov (z toho 168 mužov a 21 žien),⁴⁵ v moldavskom okrese vo februári 1947 pribudlo do strany ďalších 59 nových členov.⁴⁶ V apríli 1947 až v 18 obciach bývalého gelnického okresu (z celkového počtu 22) boli založené miestne organizácie KSS, ktoré najsilnejšie boli v obciach Žakarovce, Kojšov, Krompachy. Niektoré z týchto obcí boli komunistické i viac ako na 80 %.

Vznik tejto novej situácie na slovenskej dedine podmienil proces upevňovania revolučného robotnícko-roľníckeho zväzku a tým aj upevňovania jednoty Národného frontu na báze politiky komunistickej strany a za jej iniciatívy. Roľníci se stále viac odklávali od buržoázných strán, vzrastala ich radikalizácia, ako sme to dokumentovali na príkladoch regiónu východného Slovenska. Tento radikalizačný proces umožnil komunistickej strane vytýčiť ďalšie revolučné požiadavky roľníctva, ktoré boli formulované v tzv. Hradeckom programe už na báze zásady - "pôda patrí tým, ktorí na nej pracujú."

Správnosť politiky komunistickej strany vo vzťahu k roľníctvu jednoznačne potvrdili dramatické februárové dni, ktoré v našich podmienkach boli logickým záverom jej opodstatnenej stratégie a taktiky v boji proti reakcii. Robotnícka trieda a komunistická strana sa v týchto historických dňoch plne mohla oprieť o malé roľníctvo, pri súčasnom upevňovaní a rozvíjaní spojenectva so stredným roľníctvom.

S politickou porážkou reakcie vo Februári 1948 sa uskutočnil aj jej ďalší, rozhodujúci postih v hospodárskej oblasti, pričom zároveň došlo k ďalším podstatným zmenám vo vlastníckych vzťahoch k pôde.

Momentom prijatia zákona o novej pozemkovej reforme vstúpila pozemková reforma do svojej záverečnej, v poradí už tretej etapy. Jej realizáciou v zmysle hesla "Pôda patrí tým, čo na nej pracujú", vytýčenom Hradeckým programom a neskôr ústavne zakotvenom a zaručenom § 159, odst. 2 Ústavy 9. mája vyvrcholila demokratičnosť roľníckej politiky komunistickej strany a demokratická fáza agrárnej revolúcie otvorila dokoľan dvere procesu širokých socialistických premien nášho poľnohospodárstva.

Poznámky:

- 1 Boli to návrhy osnov týchto zákonov: a) zákona o revízii buržoáznej pozemkovej reformy z predmníchovskej republiky, b) zákona o technicko-hospodárskych úpravách pozemkov, c) poľovníckeho zákona, d) zákona o zaknihovaní prídeltov zo skonfiškovaného a iného pôdohospodárskeho majetku a o zabezpečení úhrad za pridelený majetok, e) zákona o zabezpečení poľnohospodárskeho výrobného plánu, f) zákona o úprave delenia poľnohospodárskych podnikov v pozostalostom konaní a o zamedzení drobenia pôdy.
- 2 Toto nariadenie bolo neskôr novelizované nariadením Slovenskej národnej rady č. 104/1945 Zb. nar. SNR "O konfiškácii a urýchlennom rozdelení pôdohospodárskeho majetku Nemcov, Maďarov ako aj zradcov a nepriateľov slovenského národa" v máji 1946 novelizované nariadením č. 64/1946 Zb. nar. SNR
- 3 Pravda č. 17 z 1. marca 1945
- 4 Košický vládny program. In: Dokumenty moderní doby, Praha 1978, str. 487
- 5 ADÁMEK, V.: Boj KSČ za přerůstání národně demokratické revoluce v socialistickou v letech 1945-1948, Státní pedagogické nakladatelství Praha 1975, str. 17
- 6 § 1, písm. b) zákona č. 192/1946 Zb. o dvojročnom hospodárskom pláne. In: Dokumenty moderní doby, Praha 1978, str. 575
- 7 Východoslovenská Pravda č. 50, Košice, 28.2. 1947
- 8 Pretrvávajúce idey Slovenského štátu, podmienené silnou religiozitou slovenskej dediny v konečnom dôsledku vyústili do pokusu o politický zvrät na základe podpísania tzv. Aprílovej dohody v marci 1946
- 9 CAMBEL, S.: Hnutie za pozemkovú reformu na východnom Slovensku od oslobodenia až do jej uzákonenia vo februári 1945. In: Východné Slovensko pred Februárom, Vsl. vydavateľstvo, Košice 1968, str. 13, 14
- 10 Tamtiež, str. 12
- 11 MICHNOVIC, J.-S. RIP, V.: O socialistickej prestavbe poľnohospodárstva v podmienkach severovýchodného Slovenska. In: Leninov družstevný plán v politike KSČ, Bratislava 1983, str. 180
- 12 Komunistická strana Slovenska, Dokumenty z konferencií a plén 1944-1948, Pravda, Bratislava 1971, str. 119
- 13 Konkrétne šlo o prax pri realizácii zákonov prvej pozemkovej reformy, tj. zákona č. 215/1919 Zb. (záborový zákon), zákona č. 81/1920 Zb. (prídeltový zákon), zákona č. 329/1920 Zb. (náhradový zákon), zákona č. 166/1920 Zb. úverový zákon).
- 14 Konštituovanie a právomoc roľníckych komisií sa opierala o § 8 nariadenia Predsedníctva SNR č. 4/1945 Zb. nar. SNR a ustanovenie § 13 nariadenia SNR č. 104/1945 Zb. nar. SNR v znení nar. SNR č. 64/1946 Zb. nar. SNR. Do ich právomoci patrili výber uchádzačov o pôdu, zostavenie ich zoznamu, návrh výšky prídeltu pôdy, hospodárskeho zariadenia, budov, živého a mŕtveho inventáru, návrh výšky náhrady za pridelené poľnohospodárske nehnuteľnosti, spôsob jej vyplácania a vyhotovenie prídeltového plánu.
- 15 ŠOKA Michalovce, fond ONV, inv. č. 2, Zápisnica zo zasadnutia pléna ONV v Michalovciach zo dňa 4. IX. 1945
- 16 ŠOKA Košice, fond ONV Košice-vidiek, Zápisnice zo zasadnutia rady ONV v Košiciach zo dňa 10.4. 1947
- 17 ŠOKA Košice, fond ONV Košice-vidiek, krabica č. 263, spis č. 6143/47
- 18 Katastrálna jutra = 1600 = 0,57546 ha
- 19 Východoslovenská Pravda, Košice, č. 55, 6.3. 1947
- 20 Východoslovenská Pravda č. 20, Košice, 24.1. 1947
- 21 Východoslovenská Pravda č. 19, Košice, 23.1. 1947
- 22 Východoslovenská Pravda č. 87, Košice, 15.4. 1947
- 23 Roľnícka nedeľa č. 47, Bratislava, 23.11. 1947
- 24 Roľnícka nedeľa č. 47, Bratislava, 23.11. 1947

- 25 Komasácia = sceľovania
- 26 ŠOKA Košice, fond ONV Košice-vidiek, krabice č. 164, spis č. 15974/46, tiež krabica č. 374, spis č. 30146 adm.
- 27 Neskôr prijaté pod č. 142/1947 Zb.
- 28 Východoslovenská Pravda č. 49, Košice, 27.2. 1947
- 29 Tamtiež
- 30 CAMBEL, S.: Slovenská agrárna otázka 1944-1948, Pravda Bratislava 1972, str. 325
- 31 ŠOKA Košice, fond ONV košice-vidiek, kniha č.3, Zápisnica zo zasadnutia rady ONV Košického okresu zo dňa 21.11. 1947
- 32 Tamtiež
- 33 Tamtiež
- 34 Východoslovenská Pravda č. 66, Košice, 19.4. 1947
- 35 Východoslovenská Pravda č. 71, Košice, 26.3. 1947
- 36 Východoslovenská Pravda č. 31, Košice, 6.2. 1947
- 37 Východoslovenská Pravda č. 53, Košice, 4.3. 1947
- 38 Tamtiež
- 39 Východoslovenská Pravda č. 57, Košice, 8.3. 1947
- 40 Tento obežník uviedla Roľnícka nedeľ'a č. 32, Bratislava, z 10.8. 1947 ako upozornenie širokej verejnosti na protikomunistickú politiku Demokratickej strany a odhalenia jej tajných a ako bolo v záhlaví uvedeného obežníka uvedené aj "dôverných" prostriedkov, ktoré v tomto smere využívala.
- 41 Východoslovenská Pravda č. 63, Košice, 15.3. 1947
- 42 Východoslovenská Pravda č. 63, Košice, 15.3. 1947
- 43 Východoslovenská Pravda č. 63, Košice, 15.3. 1947
- 44 Východoslovenská Pravda č. 66, Košice, 19.3. 1947
- 45 Východoslovenská Pravda č. 52, Košice, 2.3. 1947
- 46 Východoslovenská Pravda č. 93, Košice, 20.4. 1947

Политическая и социальная борьба крестьян восточной Словакии за реализацию земельной реформы в 1945–1947 гг.

Блажена Анталова

Резюме

В период, когда борьба Чехов и Словаков за национальное освобождение достигала наивысшей степени, политические партии формулировали свою программу из точки зрения к будущему послевоенному устройству Чехословакии. Из всех политических сил, существующих на нашей территории, именно Коммунистическая партия стала автором глубоко революционной программы демократизации общественной жизни и стала инициатором социально-экономических перемен, включая также аграрные изменения.

Решающим вмешательством в отношения собственности на землю стало распоряжение Президиума Словацкого Национального Совета № 4/1945 о конфискации и ускоренном разделении сельскохозяйственного имущества немцев, венгров а также предателей и врагов словацкого народа, на основе которого в Словакии началась земельная реформа.

Анализ практической реализации первого этапа земельной реформы показал, что кроме определенных особенностей и недостатков в самой правовой регламентации для последовательной реализации земельной реформы были характерны также выпады словацкой политической реакции в лице Демократической партии.

Для восточной Словакии было типичным, что представители Демократической партии вызывали в деревне хаос и недовольство крестьян с проводимой земельной реформой, стремясь отсрочить отдельные этапы конфискации, разбивать избранные в законном порядке крестьянские комиссии и заменять их своими, они проводили мошенничество с документами, необходимыми к проведению конфискации.

Ввиду того что восточная Словакия в целом представляла собой самую отсталую часть Словакии, где преобладало население с низким жизненным уровнем, то радикальное и революционное движение большинства сельскохозяйственного населения этой территории за последовательное осуществление земельной реформы было лишь логическим результатом данной реальной обстановки.